

Justitiedepartementet
Ju2020/02657/L5

Remissvar
ORU 2020/04078
Kerstin Nordlöf
2020-11-10

Remissvar - Utkast till lagrådsremiss slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet

I lagrådsremissen lämnas följande förslag:

- att för personer i åldern 18–20 år och som begått brott för vilket är föreskrivet fängelse lägst ett år eller mer ska hens ungdom inte beaktas särskilt vid straffmätningen,
- att det inte ska krävas särskilda skäl för att döma personer i åldern 18–20 år till fängelse,
- att samma straff ska kunna dömas ut till personer i åldern 18–20 år som för andra myndiga lagöverträdare som exempelvis fängelse på livstid,
- att den som är över 18 år vid brottstillfället endast kan dömas till någon av de särskilda ungdomspåföljderna om det finns särskilda skäl för det,
- att vissa allvarliga brott som exempelvis mord eller våldtäkt mot barn inte ska kunna preskriberas om brottet begåtts av någon som fyllt 18 år.

Vi instämmer i lagrådsremissens förslag att vissa allvarliga brott som exempelvis mord eller våldtäkt mot barn inte ska kunna preskriberas om brottet begåtts av någon som fyllt 18 år. Vi reserverar oss mot lagrådsremissens övriga förslag vilka innebär med vissa undantag en slopad straffrättslig särbehandling av personer i åldern 18–20 år utifrån följande argument:

- att för personer i åldern 18–20 år och som begått brott för vilket är föreskrivet fängelse lägst ett år eller mer ska hens ungdom inte beaktas särskilt vid straffmätningen,

Även om en ungdomsreduktion för unga myndiga är möjlig enligt praxis kan proportionalitetsprincipen i förhållandet brottets svårhet och påföljdsbestämning beaktas. I de fall fängelse aktualiseras innebär det att för den unge som är 18 år blir påföljden ungefär hälften av vad en person över 20 år hade dömts till, två tredjedelar om den unge fyllt 19 år och tre fjärdedelar om personen fyllt 20 år. Redan i dag finns därmed möjlighet att genom påföljdvalet markerar brottets svårhet. Den dömdes ålder bör därmed för åldersgruppen 18–20 år även fortsättningsvis beaktas vid straffmätningen.

- att det inte ska krävas särskilda skäl för att döma personer i åldern 18–20 år till fängelse,

Utgångspunkten för särbehandling av unga lagöverträdare inklusive unga myndiga är att de har en utvecklad ansvarsförmåga och är mer psykologiskt känsliga för bestraffning samt att

samhället bör visa tolerans för den unges mognadsprocess. I detta sammanhang, där fokus är att bekämpa och motverka brottslighet, bör forskning inom psykologi och neurologi tillmätas avgörande betydelse. Först i 19–21 års ålder uppnås social och emotionell kontroll och mellan 23–25 års ålder blir förmågan till självkontroll fullt utvecklad samt att först vid 25-års ålder är hjärnan fullt utvecklad. Med den kunskapen bör bättre metoder utvecklas men inte inom straffrätten utan företrädesvis inom andra sektorer av samhället som utbildning och hälsovård samt social omsorg i syfte att förhindra kriminalitet och särskilt bland unga. En ung person har förutsättningar för att kunna påverkas i positiv riktning. Placering i fängelse av unga myndiga har enligt visad forskning varken individual- eller allmänpreventiv verkan. Istället förstärker det den unga myndigas identitet av att vara kriminell, vilket innebär att risken för återfall i brottslighet ökar. Särskilda skäl för att placera personer i åldersgruppen 18–20 år i fängelse bör därmed även fortsättningsvis gälla.

- att den som är över 18 år vid brottstillfället endast kan dömas till någon av de särskilda ungdomspåföljderna om det finns särskilda skäl för det,

I de fall ungdomsvård aktualiseras som påföljd för denna åldersgrupp kan det innebära frihetsberövande åtgärder. Ungdomsvården i dessa fall betyder placering på låsbar enhet vid särskilda ungdomshem för vilka Statens institutionsstyrelse ansvarar. Beroende av brottets straffvärde, återfall och den unges ålder varierar tiden mellan 14 dagar och 4 år samt är utan villkorlig frigivning. Den bestämda tiden kan förlängas med stöd av ett vårdbehov hos den unge som exempelvis kriminalitet fram till att hen fyllt 21 år enligt 3 paragrafen andra stycket och 21 paragrafen sista stycket lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. En placering på ett särskilt ungdomshem har till övervägande del flera likheter med en fängelsevistelse. Den skiljer sig dock på väsentliga punkter i syfte att förhindra återfall i brott. De placerade kan komplettera sin utbildning. De intagna är i ungefär samma ålder. Deras ungdom medför att de är påverkbara. Det finns ett nära samarbete med socialtjänsten. Att införa särskilda skäl för att kunna ådöma unga myndiga till en ungdomspåföljd skulle avsevärt reducera möjligheterna att återföra dem till samhället i form av ansvarstagande individer. Flertalet utredningar visar på hur dessa unga myndiga har lång erfarenhet av kriminalitet men även av övergrepp och missbruk. En placering på ett särskilt ungdomshem men även annan ungdomspåföljd kan för dem vara en möjlighet eller enda möjligheten till att efter påföljden verkställts kunna leva under ordnade förhållanden till skillnad mot vad en fängelsevistelse resulterar i. Särskilda skäl bör därmed inte föreligga för att en person i åldern 18–20 år ska kunna ådömas någon av de särskilda ungdomspåföljderna.

- att samma straff ska kunna dömas ut till personer i åldern 18–20 år som för andra myndiga lagöverträdare som exempelvis fängelse på livstid,

Även om en slopad ungdomsreduktion för lagöverträdare i åldern 18–20 år kommer leda till någon eller några livstidsdomar varje år är det inte i sig tillräckligt argument för att slopa ungdomsreduktionen för unga myndiga. Påföljden fängelse har för unga myndiga inte önskvärd rehabiliterande effekt utan riskerar att förstärka deras självbild som kriminell och därmed öka risken för fortsatt kriminalitet. Förändringar i påföljdssystemet saknar också allmänpreventiv verkan. Det bör därmed även fortsättningsvis föreligga ett absolut hinder mot att döma lagöverträdare under 21 år till livstids fängelse.

Sammanfattningsvis anser vi att en slopad ungdomsreduktion för unga myndiga kommer medföra att en av grundvalarna för den svenska straffrätten i avseendet unga myndiga lagöverträdare förbises. Denna grund för straffrätten, som verkställs i samverkan med insatser inom andra samhällssektorer som exempelvis inom utbildning och hälsovård samt social omsorg, är baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt har varit avgörande för reduceringen av ungdomskriminaliteten. Gällande lagstiftning för unga myndiga tillåter i

tillräcklig omfattning att återspegla brottslighetens allvar. I utkastet till lagrådsremiss saknas därmed starka skäl för att slopa ungdomsreduktion avseende straffmätning och påföljdsval för lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år. Vi är därmed kritiska till dess avskaffande. Vår slutsats utgår från att det saknas empiriskt eller erfarenhetsbaserat stöd för att skärpta påföljder för unga myndiga lagöverträdare leder till reducerad kriminalitet. Vad vi däremot vet att fängelsepåföljder för unga myndiga ökar risken för återfall i brott. Det leder i sin tur till ökade kostnader för samhället generellt och mer specifikt för kriminalvården och kommunerna.